

1951 Rasene rundt Selbusjøen

Evelyn Stamnes, født Moen på Selbustrand, forteller at hun i lag med andre unger var på vei hjem fra skolen ved 15-tiden onsdag den 2. mai 1951. De hadde kommet til Movegen. Der møtte de Ola Engan og Gustav Fossum som var på vei hjem fra Framhaldsskolen i Selbu. Mens de sto der hørte de en lyd - som om det tok til å suse i trekronene. En ikke unaturlig observasjon i og med at de ser at trærne rører på seg. I løpet av sekunder skjønte de at det ikke var vinden som tok fatt i trekronene, men at trærne fysisk beveget seg og på et vis faller ut i sjøen. Da skjønte de at et ras var på gang, og de løp oppover mot Moen gård vel vitende om at dersom de hadde vært noen minutter senere ute ville de kanskje stått akkurat der raset gikk. Per M. Moen holdt på i bakkene ovenfor og kjørte gjødsel. Han hørte også suset og et smell i det flere trær faller ut i raset, og at alt noen sekunder senere glir ut i Selbusjøen og skaper en stor flodbølge over mot Nesøra. Gunnar O. Sandvik kom kjørende, hadde nettopp passert ungeflokken da han merker at hesten blir urolig. Det var noe som ikke stemte. Straks etter at han hadde passert brua over Stamneselva, så han at grunnen begynte å bevege seg og han hørte et sus. Plutselig er det som om grunnen foran mer eller mindre bare forsvinner. I siste liten fikk han tverrvendt hesten og jaget på oppover den bratte kneika i en høyresving, skjønt han vel erindret i ettertid at han nok bare slapp tømmene og overlot alt til hesten. Heldigvis var ikke lasset tyngre enn at hesten klarte å komme seg opp den bratte kneiken. Da han noen sekunder senere var på trygg grunn, snudde seg og tok et overblikk - så han at veien var totalt borte der han nettopp hadde vært. Tre hus i området måtte evakueres. I det ene bodde Marie Dahlø og dattera Magda. I de to andre var det Oskar Stamnes med familie og Ottar Dahlø med hustru. De måtte flytte til et nybygg i Tømra, hvor de bodde til utpå høsten. Dessuten evakuerte Marit Stamnes til en slektning, mens familien Dahlbakk valgte å flytte til Stamnesbakken.

Plutselig forsvant bare grunnen.....

Torsdag den 26. april 1951 holder Nikoline (Lina) Balstad på med å bake boller til sin svigermor. Kanskje tittet hun av og til ut på Selbusjøen, vakker, ja visst - men en gang nordlending alltid nordlending, så mon tro om ikke hun nynet litt på "Nordlandsnetter", som

egenhendig musikk til arbeidet. Som akkompagnement merket hun en sus, som hun var sikker på kom fra bekken som gikk ganske full nå i vårløsningen. Plutselig ringte telefonen, og det var en sjokkmelding som virkelig skremte - og som skulle prege Nikoline i mange år fremover, ja, faktisk talt den dag i dag. Det var Ole Balstad som ringte og fortalte at det nettopp hadde gått et ras utenfor huset hennes. Nikoline sprang ut og så at isen var i ferd med å bryte opp utover Selbusjøen. Hennes mann, Bernt - var på arbeid på Punde og den lille dattera Anne Mari på to år var med Peder Balstad ovenfor veien, hvor han holdt på å vaske bussen. Sjøfolket var i begravelse i Hommelvik. Da hun hadde fått summet seg, varslet sine og de kom hjem, flyttet de første natta inn i skomakerverkstedet hos Haldor Balstad. - Raset hadde gått mindre enn 50 meter unna husene. TEV tilbydde familien hus i Klæbu eller sette opp nytt hus til dem på tryggere grunn, men de valgte å flytte tilbake til gården. Det gjorde de ett år senere etter å ha bodd oppe på Balstadgården på oversiden av fylkesvegen. Da Nikoline skulle vaske før de flyttet tilbake, følte hun at huset stod på kant, en følelse som har fulgt henne hele tid. "Ja, selv nå, over 60 år senere - føler jeg meg av og til litt redd", sier Nikoline til meg en sen høstdag i 2011 da jeg besøker henne i lag med Gunnar Sesseng.

Kilder: f.v Sverre Balstad, Odd Balstad og sittende Nikoline Balstad, 31. oktober 2011

Det du nettopp har lest, er to hendelser som skal lede oss inn på en periode i Selbus historie fra 1947 til 1955, hvor folket på enkelte plasser rundt Selbusjøen følte seg litt utrygge. Spesielt langs Selbustrand. I løpet av disse årene spilte naturen opp sitt register og ga befolkningen noen advarsler mot det å overregulere skaperverket. Dråpen og vannets kraft er uimotståelig. Slik følte mange det når Selbusjøen tok til seg areal fra oppsitterne nede ved strandsonen. Folket hadde nettopp fått tilbake sitt land etter krigen, kommet litt til hektene - så raser livet mest sammen igjen i dobbelt forstand. En ny type ufred, en ny type angst. I løpet av noen år bredte usikkerheten seg blant folket etter hvert som de stadig registrerte mindre

utglidninger i Selbusjøen. Det var som de små utrasingene fortalte at dersom ikke den variable vannstanden opphørte, kom det virkelige raset en dag. Undertrykte noen naturens egne advarsler?

Kilder: Gunnar Sesseng, Evelyn Stamnes og John Stamnes 31. oktober 2011

Årsaken til en rekke ras, var at Selbusjøen på 1940 og 1950-tallet ble nedtappet i forbindelse med kraftverksregulering. Dette skjedde til tross for advarsler. Enkelte var redde for at utrasinger kunne finne sted i de relative unge sandavsetningene. Selbusjøens middelvannstand lå ifølge turboka "*Selbu og Tydal - geologi, gruvedrift og kulturminner*" først på 1900-tallet på kote 160,46. Siden 1941 har følgende ras og utglidninger funnet sted (ref. samme bok, side 47):

- 1941 Viken og Dragstelveen.
- 1947 Hammer 29. mars på vannstand 156,50.
Grøttemselven.
Eggen 6. april på vannstand 156,21, og dessuten tre steder i bukta ved Kjøsnes.
Dragstmoen, Høiby, Fuglem, Meium og Setsås.
- 1950 Kjøsnes, på østsiden av Aftretsvika nord for rasene av 1947, + tre steder innerst i bukta.
Eidemsneset, på to steder.
Flønesbukten.
Kulvik.
Hammer 16. mars på vannstand 156,94.
Renåen.
Tangvollen.
Kvernodden.
Neselven.
Fossan 30. mars på vannstand 156,43.
Setsåsøya.
Nesøra.
- 1951 Balstad og Meium 26. april på vannstand 155,0.

Stamneselva 2. mai på vannstand ca. 155.
1955 Amdalselven 20. april - 3. mai på vannstand ca. 155,15 - 154,95.
Aftrætvika 24. april på vannstand 155,15.

Da det gikk ras ved Hammer i slutten av mars 1947, var det folk fra andre siden (Amdal) som ringte til Sigurd Hammer om natta og fortalte at det hadde gått ras. Dette var natt til søndag den dagen Rensfjellrennet skulle gå av stabelen. Omlag fem mål gikk med i raset. Selbu grunneierlag sendte telegram til Hovedstyret for Vassdragsvesenet med henstilling om øyeblikkelig å stanse tappingen av Selbusjøen.

Raset ved Fuglemsaga i Movika. Båten "Wichmann" så vidt synlig, med kjølen opp

Kanskje det største raset siden Selbusjøen ble regulert, inntraff mellom Løvås og Fossum på Selbustrand torsdag den 30. mars 1950. Raset medførte ei flodbølge som brøt opp isen praktisk talt på hele indre Selbusjøen og forårsaket en rekke mindre ras i strandlinjen på andre siden av sjøen, ca. tre kilometer unna. Raset gikk på en del eiendommer som tidligere hadde tilhørt Fossum gård, hvor ca. 20 mål dyrket jord raste ut. En del av denne jorda tilhørte Astrid Fossum Setsås. Raset gikk over en strekning på ca. 600 meter, ca. 70 meter innover og raskanten var på ca. 12 meter. Til sammen ca. 130 000 kbm. Ellers tilhørte strandlinjen Johan Hårstad. En engangserstatning ble senere fastsatt til kr 30 000.

På Ytre Fossum hadde Olav Chr. Stamnes en sommerbolig, som med et brak forsvant i sjøen. Boligen var fullt utstyrt med møbler, klær, radio og andre ting, inkl. 3 sykler. Eierne hadde utført mye arbeid på boligen. Han hadde tenkt seg oppover i påskeferien. Samtidig tok raset med seg båtaustet til Olav Løvås. Det var fullt av båtutstyr og flere båter. Årsaken var trolig igjen tapping av sjøen. Det hadde senket vannstanden og bevirket at jordmassene som gled ut ble "overvektige". Nå er det vel slik at en uttapping i seg selv ikke nødvendigvis fører til ras og utglidninger. Andre år hadde vannstanden av og til vært lavere. Men kombinert med andre potensielle faktorer som tele, småbekker som grov og vær og vind generelt, ville en uttapping være avgjørende. Vannstanden denne torsdagen i 1950 var på 156,46 - mot normalt regulert høyvann skulle være 161,30. Faktisk kunne Trondheim Elektrisitetsverk tappe ned ytterligere 1,5 meter. Direktør Hustad fortalte at der raset gikk, var det stedet han alltid hadde vært mest engstelig for, fordi sjøen utenfor er meget dyp. Selbusjøen er forøvrig såpass dyp, at etter direktørens mening burde den vært hevet istedenfor senket, men det vil jo også hatt sine konsekvenser.

Det hadde vært lite tilsig grunnet kulden. Damvokteren ved Hyttefossen rapporterte etter raset at det hadde blitt varmere og fortalte om en stigning på seks centimeter siste døgnet. Det kan nevnes at i dagene 8 - 10. mai 1934 steg sjøen med to meter i døgnet uten at det regnet noe. Men så opplevde da også Selbu den 11. mai det året en rekordflom som nådde opp til kode 166,50.

F.v: Inge Høiby, Torbjørn Sandvik og Bjarne Dragsten ved raset ved Stamnes

I mars 1951 begynte det å gå flere mindre ras ved Grønnberga ved Hammer i Sjøbygda i Selbu. Etter hvert var 40 meter av veien borte, og rasene fortsatte ovenfor veien. Det var ikke is på vannet. Det la seg litt ei natt, men påfølgende storm natt til fredag feiet vekk isen slik at bølgeslagene gikk godt opp i jordmassene ved rasstedet. Rasene førte til en befaringsstans den 11. mars.

Ved 15-tiden torsdag 26. april 1951 gikk det som tidligere nevnt et ras ved Anna og Gunnar O. Balstads eiendom, Skultrøa. Det hadde en lengde på 200 - 300 meter og gikk ca. 100 meter innover og dannet en 12 - 15 meter høy rasekant. Ca. 10 mål raste ut. Gunnars bror, Ole - var den første som oppdaget raset. Han stod nede i kjelleren hjemme hos seg da han hørte et merkelig sus, et sus som folk i ettertid har sagt de hørte en kilometer unna. Ole sprang da ut og ser at en del av jorda på nabogården er i bevegelse, først litt sakte - så økte farten. Han var redd raset ville ta med husene nedenfor, og løp inn og ringte for å varsle. Etter at folket var sikret, begynte en evakuering av fire naut, en del sauer, en gris og noen høns som ble flyttet opp i nabogården. Plassen som ble evakuert huset fire voksne og ett barn. Dessuten ble to biler flyttet. Raset gikk i og for seg ikke i ett, det oppstod derfor ingen flodbølge. Isen ble selvsagt brudd opp, og en båt som lå hvelvet på land ble tatt av raset og forsvant i dypet. På begge sider av raset gikk to bekker: Meiumsbekken og Grindabekken. Disse kan nok ha påvirket at raset startet. Utover ettermiddagen var det stadige mindre utglidninger og det var selvsagt ikke rart at beboerne ble engstelige. Heldigvis syntes raset raskt å ha stanset et stykke

Faksimile fra Selbyggen

Raset ved Balstad i 1951.

unna bebyggelsen på Skultrøa, hvor Nikoline Balstad holdt på å bake.

Det er klart at rasene i 1951 kom ved en vannstand i Selbusjøen som lå en meter høyere enn under rasene året før. Det sier ikke så lite. Og enda var ikke telen gått. Engstelsen bredte seg langs hele Selbustrand og vestover mot Dragsten. Noen dager tidligere enn raset gikk hos Balstad, var det gitt varsler om å holde seg klare for en eventuell evakuering. Naturen den torsdagen kom vel med all tydelighet med sin egen evakueringsvarsel. Faktisk synes det som om det var gitt advarsler ganske så tidlig. Blant annet var Johan Sandvik varslet, og hadde flyttet for et par måneder siden. Likeså ble Gurina Solem på småbruket Østby varslet. Etter raset hos Balstad flyttet hun med sin besetning på tre kyr, fem sauer og to geiter. Dessuten ble Gina Solem i Solemsvika varslet. Hun hadde delvis evakuert, da hun ikke lå hjemme om nettene. Inne ved Dragsten hadde Karl Dragsten og Hans Dragstmoen blitt varslet og vurderte å flytte. Ingebrigt Fuglem, som hadde sitt sagbruk på et nokså utsatt sted, hadde fjernet de mest verdifulle maskinene.

Gunnar O. Balstad og hans kone, samt sønn med kone og et lite barn, flyttet til naboene Sigrid og Haldor Balstad. Der bodde fra før nevnte Johan Sandvik med kone og to barn. Det var nok mange tanker som for gjennom hodene på Balstadfolket. Gunnar O. Balstad fortalte at da de ni hjemløse menneskene satt på ett rom og kjøkken, vurderte han å forlate Skultrøa for alltid. Dette bruket som hadde gått fra far til sønn gjennom fem generasjoner, et vakkert og trivelig sted nede ved Selbusjøen.

Overingeniør Moxness ved Trondheim E-verk kom oppover for å se på utrasingen. Han mente raset ikke hadde noe med de to bekkene å gjøre, da Grindabekken går langs fjell og Meiumsbekken var forebygget. Raset måtte karakteriseres som jordfall grunnet overvekt i terrenget. Ikke alle var enige i denne konklusjonen, da det ble hevdet at Meiumsbekken hadde meget stygg grunn som mest gjør den om til kvikkleire.

Sigmund Balstad var 10 år den gangen og vitne til raset ved Balstad

Fra Oslo opplyste sekretær Henriksen i Landbruksdepartementet at de som hadde lidd økonomiske tap ved naturskader, kunne få en viss erstatning. En tredjedel dekkes av kommunen, en tredjedel av staten, mens den siste tredjedelen måtte grunneier bære selv. Mens erstatningsmuligheter ble diskutert, pågikk samtidig debatten om utkobling av strømmen i Trondheim. Direktør Hustad ved Trondheim E-verk fortalte at Dampsentralen ble satt ut av drift. Den hadde kostet Elektrisitetsverket omkring 1, 6 millioner kroner den vinteren. Den hadde brukt ca. 10 000 tonn olje, og kostet 11 000 - 12 000 kroner hver dag.

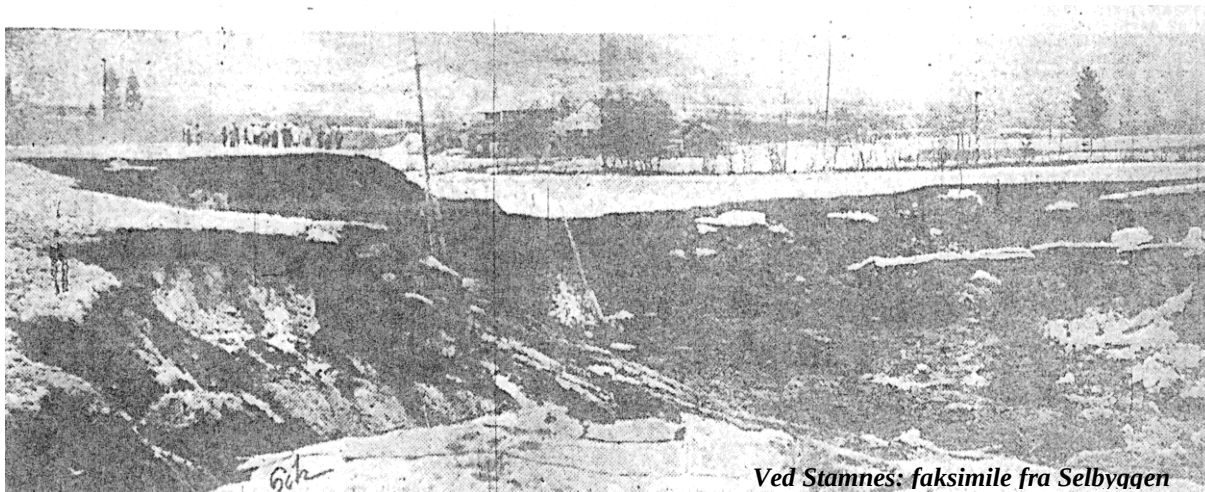
Avisa Nationen henvendte seg sist i april til generaldirektør Vogt i Vassdragsvesenet og spurte om Trondheim Elektrisitetsverk hadde tappet under den tillatte grensekoten på 155. Generaldirektøren svarte: *"Etter de meldinger jeg nettopp har fått, hadde en 25. april tappet vannet helt ned til kote 154,9, det vil si 10 cm under den tillatte grense. Elektrisitetsverket har ingen hjemmel for å tappe under kote 155."* Nationen fulgte opp med følgende: *"Og det har ikke manglet på advarsler"? - "Nei, det skal være visst. Verket var klar over faren, men tok sjansen. Det er en selvfølge at verket må erstatte de tap som er oppstått som følge av uttappingen. Sjøen er helt sikret til kote 157, men bare delvis til kote 155."* Det fulgte videre en del sterke uttalelser. Direktør Hustad ved E-verket ville ikke ta opp noen avispolemikk med generaldirektør Vogt. Hustad mente imidlertid at det var å undervurdere de som fikk i

stand konsesjonen å si at de ikke hadde oversikt over farene. Konsesjonen på 10 m tapping kom så tidlig som i 1919. Hustad sa at de var fullt oppmerksomme på risikoen for utraseringer. Hustad beklaget politikernes avslag på å få bygge ut Fjæremsfossen, som ville ha avlastet Selbusjøen. Likeså mente direktøren at de burde ha fått lov til å heve sjøen, men det satte Selbu seg imot. Hustad viste også til at vinteren 50/51 var helt ekstraordinær med tørr høst etterfulgt av tørr vinter og lite tilsig.

*Noen av dem som holdt på å bli tatt av raset ved Stamnes den 2. mai 1951
F.v: Ola Engan, Per Alf Moen og Per Magne Moen*

Debatten i avisene hadde ikke stilnet før et nytt ras skremte befolkningen i Selbu, nemlig onsdag 2. mai 1951 - da det gikk et ras ved Stamnes. Dette var et mye større ras enn det som gikk ved Balstad ei uke tidligere. Denne gangen var bredden ca. 300 meter og raset gikk mer enn 200 m inn over land. Enkelte av rasekantene var helt opp i 20 meter. Jorda som forsvant tilhørte Mikal Stamnes på Østre Stamnes. Raset kuttet hovedveien over Selbustrand i en lengde på ca. 50 m.. "Det er ikke særlig hyggelig å dra etter Selbustrandveien nå om dagen - en vet ikke hva som kan hende," kommenterte Gunnar O. Sandvik situasjonen etter at raset gikk ved Stamneselva ved 1530-tiden. Han befant seg, som tidligere nevnt i dette kapittelet - med hest og vogn på veien da raset gikk, og reddet seg i siste liten. Sandvik har senere fortalt at hadde lasset vært tyngre eller snøen dypere, måtte han trolig ha forlatt hesten. Han kunne også fortelle at en annen person, nemlig Johannes Dragsten - hadde kjørt over rasstedet straks før ham. Johannes hadde vært på mølla på Granby og var på vei hjem. Det viser seg at Johannes så at Gunnar kom bak, og han var så sikker på at Gunnar ble tatt av raset at han fortalte det til de første han møtte. Skoleungene, som også er nevnt innledningsvis, var heller ikke de eneste som var i området da raset gikk. Ti arbeidere hadde noen minutter tidligere vært beskjeftiget med noe arbeid ved utløpet av Stamneselva. Denne ble regnet for å være ei farlig elv. Den dannet ofte isdannelser og oversvømmelser. Arbeiderne hadde nettopp avsluttet for dagen og begitt seg hjemover. Sannsynligvis hadde det gått liv dersom raset hadde kommet tidligere. I alt ti mennesker måtte evakueres fra Stamnesområdet til et hus i Tømra.

Ved Stamnes: faksimile fra Selbyqgen

Veisjef Eggen, ordfører Berge, lensmann Skjøstad, overingeniør Moxness fra E-verket og en del andre var på befarings og bestemte at en skulle fortsette å benytte brua over Stamneselva - og bygge en provisorisk vei forbi rasstedet. Det ble en lang omvei for biltrafikken til indre Selbustrand, via Hell og Hommelvik. E-verket satte inn 20 mann allerede torsdag for å legge en vei over jordene til Mikal Stamnes. Men så ble arbeidet stanset. Det oppstod en ganske stor strid om omleggingen av veien. Grunneierne ville ha erstatningsspørsmålet ordnet før arbeidet kom i gang. Saken havnet i departementet. Der ble saken løst ved ekspropriasjonskjønn. Natt til søndag den 6. mai var det fem kuldegrader ved Selbusjøen. Men dagen derpå kom sola og tinte opp isen som hadde dannet seg. Sjøen steg heldigvis fire centimeter og nådd kote 155,43.

I påfølgende herredsstyre ble det reist meget kraftig kritikk av Trondheim Elektrisitetsverk, hvor det ble påpekt at konsesjonsvilkårene var overtrådt. Representanten Johan Hårstad, som vel stod midt oppe i situasjon - fremmet et forslag som ble vedtatt, hvor det innledningsvis het: *"Selbu herredsstyre beklager dypt at Trondheim Elektrisitetsverk ikke har tatt hensyn til formannskapetets henstilling av 5. januar 1950 om å begrense nedtapping av Selbusjøen - og de mange henstillinger fra Vassdragsvesenet, men i stedet senker sjøen under kote 155, og dermed har overtrådt konsesjonsvilkårene"*. Så fulgte en rekke eksempler og påpekkelser, eksempelvis: *"..... et hjem gikk tapt, 10 andre hjem er truet og 700 mennesker er uten veiforbindelse"*. Hårstad sa blant annet: *".....og utenom dette - angsten for nye ras og det psykiske trykket på befolkningen. Det er folk som ikke har vært ute av klærne på lengre tid, og det er med dødsangst en passerer de mest utsatte steder"*. Det ble en heftig debatt hvor ikke alle stilte seg bak forslaget da noen mente det også kunne oppfattes som kritikk av både formannskapet og Vassdragsvesenet. Natt til 3. mai gikk forøvrig et nytt ras ved Olav Løvås .

Uten sammenheng med rasene på Selbustrand i 1951 og frykten for nestenulykker, var det likevel nære på at det gikk liv i påsken dette året. En gjeng ungdommer skulle tilbringe påsken i ei skogvokterhytte tilhørende Thomas Angels Stiftelse ved Halfartjønna på Solemsmarka, nære grensa til Malvik. Alle unntatt en reiste til hytta onsdag ettermiddag. Den siste, Sverre Dragsten - som da gikk på Orkdal landsgymnas, skulle komme etter

Sverre Dragsten, høsten 2011

skjærtorsdag kveld. Hans bror Bjarne var nettopp kommet hjem etter tjeneste i Tysklandsbrigaden, så Sverre ville ha noe tid sammen med ham før han kom. Sverre var sønn til Johannes Dragsten som er omtalt i forbindelse med raset ved Stamnes. Sverre hadde fått lånt hunden til Torbjørn Sandvik, en av de som var med til hytta på onsdagen. Hunden var vant til å dra pulk, og Sverre skulle benytte seg av den til å dra provianten. Det var fullmåne, helt klart og bitende kaldt, visstnok 21 minus, men godt skiføre. Det ble sen kveld og Sverre lot vente på seg. På hytta var det ingen som var engstelige for Sverre, for han var en god skiløper og friluftsmann. Noe var vel kommet i veien slik at turen var utsatt, tenkte de. Ved ellevetida syntes gjengen det var tid for å køye, for det var planlagt å dra ut på ski fra morgenen neste dag. Men som vanlig var det nødvendig med en snartur *rundt nova* før de hoppet i senga. Da de kom ut hørte de hundglam et stykke borte. De skjønte da at Sverre var i farta og gjengen gikk inn for å vente. Men da Sverre ikke dukket opp, ble det ny tur ut. Hundeglamet hørtes like fjernt. Da ble det fart på gjengen. På med sko, ski, staver og avsted. Rundt en halv kilometer fra hytta fant de hunden. Pulken hadde stoppet i noe kjerr slik at hunden ikke kom seg videre. Den visste veien og ville ellers ha kommet til hytta. Litt lenger borte lå Sverre, hjelpesløs, stivfrossen og oppgitt.

I en bratt skrent hadde venstre ski kommet mellom to små tynne granlegger. Farten var stor etter en lang utforkjøring, og Sverre hadde gått rett på trynet. Lårhalsen var brukket. Han hadde fått kvittet seg med skiene ved å rykke føttene ut av skoene, og greide dermed å ale seg litt frem i retning hytta. Han var kald, utslitt, oppgitt og redd for å sovne. Strømpene var blitt gjennombløte i snøen og var nå som is på føttene. Hjelperne hadde lite å hjelpe seg med. To dro tilbake for å hente klær, ulltepper og tau. På ullteppene ble han trukket frem til hytta. De andre forsøkte i mellomtiden så godt de kunne å få litt varme i

kroppen hans. To dro så til bygda for å kontakte pårørende og lege. Natta ble til lys dag før Sverre kom frem til bilvei hvor rekvirert drosje ventet på å frakte ham til sykehuset i Trondheim. Det var ei lykke at Sverre hadde med hunden denne gangen. Uten den ville det nok gått galt denne natta. Med utgangspunkt i tiden Sverre startet hjemmefra og tiden han ble funnet, hadde han ligget å bala i snøen i nærmere to timer i 21 minusgrader. På grunn av nedkjølingen ble han liggende flere dager på sykehuset før de kunne starte behandlingen av lårbeinsbruddet. Det ble mange og lange opphold på sykehuset med i alt seks operasjoner. Venstre foten ble til slutt noe kortere enn den andre og mobiliteten dermed litt redusert. Men verre var smertene som fulgte og som har økt etter hvert med alderen. Sverre tok juridisk embetseksamen, og har siden tjent *fru Justisia* i mange sammenhenger. Han avsluttet sin juridiske karriere 70 år gammel etter mange år som førstelagmann i Frostating Lagmannsrett. Han har innehatt flere tillitsverv. I mange år var han leder i styret for Thomas Angels Stiftelser. I 2001 ble Sverre Dragsten slått til ridder av St. Olavs Orden.

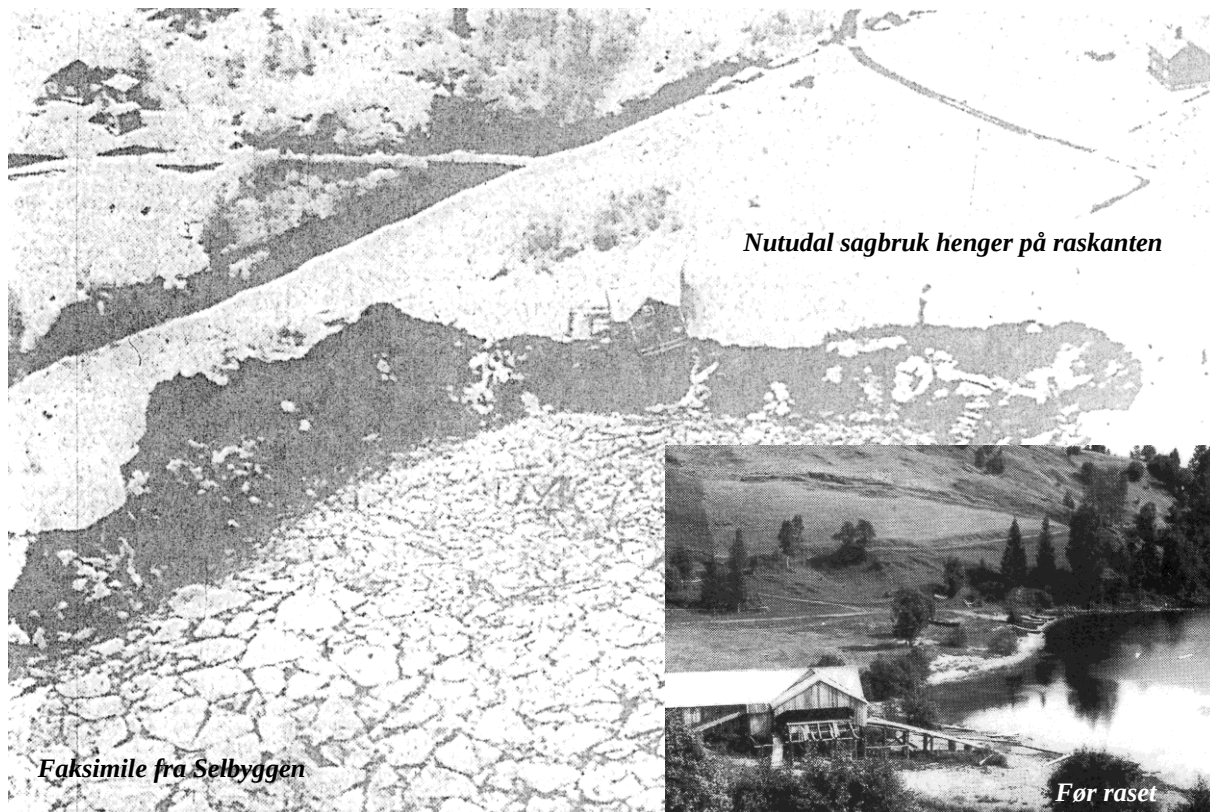

Torbjørn Sandvik og Bjarne Dragsten, samme påska - i lag med hunden som reddet Sverre

Og midt oppe i alt dette, brant Grøtte Landhandel ned søndag 24. april. Brannen begynte ved 0730-tiden. Nabogården til Reidar Sandvik var truet, men en bjørkeallé som stod mellom

husene dempet gnistregnet. Dessuten stilt bygdefolket opp, laget kjede og bøttene gikk fra person til person, men til liten nytte. Til slutt var det om å gjøre å redde nabogården. En må huske at på den tiden var det ikke organiserte brannvesen på Selbustrand. Brannbil kom fra Hommelvik. Fire år tidligere (1947) brant driftsbygningen på nabogården ned.

Så gjør vi et hopp til 1955. Mandag den 15. april var det kaldt vær i Selbu. E-verket hadde iverksatt to timers utkobling om ettermiddagen og delvis nattutkobling. Det var kun fire centimeter igjen til tappingsgrensen. Det ble etter hvert kaldere, ca. ti minus, og dermed lite tilsig. Brått var en kommet under tappingsgrensen. En forventet å koble ut i Trondheim e-verk og Fjæremsfossens forsyningsområder. En hadde to timers dagutkobling og sju timers nattutkobling. Ønske var nå fra ledelsen i E-verket å forlenge denne tiden.

Det hadde vært mindre ras, nærmest utglidninger - de siste dagene. Større ras gikk ved I. H. Kjøsnes i Aftretsvika i Vikvarvet. Adresseavisen meldte at Selbusjøen stod 4, 5 centimeter under tappingsgrensen. Direktør Hustad ved E-verket opplyste at en ville gjøre et siste forsøk på å unngå forlengelse av utkoblingen ved at det ble innført forbud mot bruk av elektriske varmeovner. Dersom det ikke virket, ville en innføre utkoblinger mellom klokken 17 og 6. En varmeovn på 1 kilowatt, som står på fullt hele døgnet har et strømforbruk som krever 100 000 liter vann. I avisene kunne en lese om en viss digresjon mot at det lyste i forretningene om natta, og at det ikke var tatt i bruk målere istedenfor vipper.

Så kom raset ved Amdal fredag 22. april 1955. Det medførte at Nutudal sagbruk ble hengende på raskanten. Sommerstuen på Nutudal og hytta til Ingebrigt Eggen klarte seg. Gårdbruker Peder G. Amdal holdt på å kjøre frem tømmer til stranda like før raset gikk. "Det var gått noen mindre ras ved vannet på formiddagen, men jeg trodde ikke det var noen fare på ferde", fortalte Amdal til Adresseavisen. "Ved 1230-tiden kjørte jeg hjem for å spise middag. Bare en halv times tid etter, gikk det et stort ras som tok med seg det tømmeret jeg hadde kjørt frem, så det var heldig at jeg hadde tatt middagspause akkurat da", fortalte Peder Amdal. Tømmeret

på omlag 150 - 200 kubikkmeter gikk i sjøen. Tømmeret tilhørte Helene Amdal. Sagbruket tilhørte Haldor Nutudal. Gården hans lå ovenfor kanten av raset, men noen av bygningene lå på fjell. Kårfolket Ingeborg og Peder Nutudal og deres voksne barn Haldor og Magli evakuerte til nabogården hos Ingeborg og Thomas Amdal. Ingeborg Nutudal ble senere flyttet ned til Hommelvik hvor hun fikk plass på gamlehjemmet, men døde ca. en måned etterpå. Peder flyttet da i lag med Haldor og Magli inn i en sommerstue som de gjorde ferdig, og bodde der til høsten 1957. Peder døde året før - i 1956. E-verket satte så opp et nytt bygg som ble ferdig i 1957, tilsvarende det som ble brukt som skolestue og sommerstue på Nutudal. Da raset kom helt inn til skolestua/sommerhuset skulle Thomas og Haldor hente en sofa som sto der inne. Kvinnfolka nektet dem å dra, men de to valgte likevel å hente sofaen. Da de nettopp hadde båret den ut, og skulle kjøre den med hest oppover til Thomas, - fortsatte raset sine herjinger og tok med hele sommerhuset. Det var altså meget nære på! Det var nå kun et våningshus igjen. Det ble senere kjøpt av Else og Aksel Sundt, og omregistrert til hytte.

Maleriet som henger på veggen i hytta til Aksel Sundt, malt av Sverre Sveian fra Hommelvik

Raset ved Amdal

Det hadde vært noen mindre glidninger et par dager før. Veien var usikker. Likevel mente de at det ikke var stor fare for betydelige ras i og med at Amdalselva var kanalisert og lagt ned til fjell. Geologene Holmsen og Rosenlund kom visstnok på befaring den 23. april sammen med overingeniør Arnesen fra Vassdragsvesenet og folk fra Trondheim E-verk. Til sammen var det omlag 100 000 kbm som gled ut i Selbusjøen ved Amdal. Raset var ca. 150 x 150 meter, og rasmælene var opp til 10 - 12 meter høye. En forventet stadige mindre utglidninger og det var da selvsagt bare et tidsspørsmål før sagbruket ytterst på kanten ville rase i sjøen.

En saksopplysning: Eiere av Nutudal i dag er to oldebarn av Ingeborg og Peder Nutudal: Per Johnny Nutudal og Kai Ove Moen. - Mandag den 25. april var Selbusjøen nede på kote 155,04 - som var bare fire centimeter over tappingsgrensen. Samme dag ble det gjennomført store utkoblinger i Trondheim. Utkoblingene som ble iverksatt, førte til store vanskeligheter for bakeriene i byen. Folk ble gjennom pressen henstilt om å gjøre brødinnekjøpene senere på dagene. Flere fryselerger fikk store problemer. Det ble ufrivillige pauser i radioen. Omkoblingen skjedde akkurat under nyhetssendingene

Else og Aksel ved hytta si på Nutudal

og værmeldingen. Det kom det sterke reaksjoner på. E-verket innførte dagutkoblinger i noen soner av hensyn til melkemaskinene. I 1955 var det enkelte dager 16,5 timers utkoblinger av strømmen.

Raset i Movika ved utløpet av Grøtemselva skjedde tidlig i april 1947. Til da var vel dette den største utrasningen i sjøen grunnet nedtappingen. Raset var nærmere 200 meter langt, og en bredde ut mot marbakken fra en 20 til 40 meter. Enorme mengder sand og grus forsvant i dypet. Mye støpsand og veigrus var borte, og ei fin badestrand var ødelagt for lang tid. Gunnar Sesseng, som den gangen var 19 år, bivånet dette raset på nært hold. Han var ferdig med realskolen sommeren 1946, skoletrett og

Det har vel alltid forekommet utsklidninger

usikker på veien videre. Derfor bestemte han seg for ett friår fra skolen, mens han tenkte på hva han skulle bli. Hjemme på gården Negarn Grøtte var det nok å henge fingrene i. På stallen sto fire unge hester og ei drektig merr, i tillegg hadde far til Gunnar to til tre hester med seg i skogen på tømmerkjøring om vinteren. Fjøset var fullt av kyr, geiter og sauer. Det var behov for en gårdsdreng, og det passet Gunnar godt akkurat da. Den ene av hans to eldre brødre var i Tyskland, i den første Tysklandsbrigaden og den andre hadde skaffet seg lastebil og driftet den.

Utgangen av 1946, og kommende januar og februar 1947 ble meget kald og med relativt lite snø. Dette førte til at vannledningen til gården frøs. Det var umulig å få tint den opp før langt ut i mars. Så det ble mer enn nok å gjøre. Vann måtte kjøres fra sjøen i et eikefat og bæres inn i fjøs og stall. Vannet ble hentet på det området som raste ut i april. Mars, spesielt siste delen, ble mild med tidlig snøsmelting og teleløsning. Veiene gikk helt i oppløsning. Fra Fuglem til Grøtem og Solem var veien helt ufremkommelig. Bilen som hentet melka hver morgen for å transportere den til meieriet i Stjørdal, kom ikke lenger enn til Fuglem. Melka måtte derfor kjøres med hest til Fuglem. Dette foregikk over gårdsveger, jorder og et stykke over sjøisen i Movika. Kjøringa gikk på omgang mellom brukerne som leverte melk. Denne aprildagen var det Gunnar sin tur.

Gunnar Sesseng hadde kjørt der raset gikk kun minutter tidligere

Vel hjemme etter melketuren skiftet han slede og kjørte jordet ned igjen mot sjøen for å hente et lass turnips fra en jordsilo. Mens han var ved jordsiloen og plukket frem neper så han at hesten spisset ørene, nesten nervøst, og det ble et forunderlig sus i lufta. Da han vendte blikket ned mot sjøen så han trærne ved sjøkanten svaie, gled ut i sjøen og ble borte. Han så Ingebrikt Fuglem's slepebåt Wichman gå samme veien. Den tjukke sjøisen ble brutt opp og gikk i høye bølger tvers over det bredeste av sjøen, ca 4.5 km inn i Aftretsvika. Det buldra, braka og smalt etter hvert som isen ble brutt opp. Det var uhyggelig. "Jeg ble svimmel og kvalm, og etter hvert kom den store skjelven. Jeg hadde jo kjørt nettopp der for noen minutter siden", forteller Gunnar Sesseng til meg en høstdag i 2011. Det tok noe tid før arbeidet ble gjenopptatt. Gunnar hadde hatt englevakt. Både hest og kar kunne ha ligget begravd på sjøbunnen.